

Stanowisko Nr 1/2010

w sprawie niektórych zapisów rządowego projektu zmian ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (druk 3391)

Forum Elektorów Kurii Doktorów Wyższych Uczelni Technicznych do Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego skupia demokratycznie wybranych przedstawicieli jednego z najliczniejszych środowisk nauczycieli akademickich. Od wielu lat przedstawiamy stanowiska naszej grupy w najbardziej istotnych sprawach Szkolnictwa Wyższego. W uzgodnieniu z przedstawicielami Kurii Doktorów Uczelni Artystycznych, Medycznych i Uniwersytetów pragniemy przedstawić najistotniejsze uwagi do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy 3391) dotyczące bezpośrednio nauczycieli akademickich ze stopniem doktora.

Środowisko doktorów zatrudnionych w wyższych uczelniach technicznych widzi potrzebę dokonania zmian w funkcjonowaniu uczelni w Polsce, w tym koniecznych zmian legislacyjnych. Uważamy jednak, że aktualnie proponowana przez Rząd, **Ustawa o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw** (druk nr 3391) przedstawiona w pierwszym czytaniu na posiedzeniu Sejmu w dniu 6 października 2010 r. powinna być poprzedzona przyjęciem strategii rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce.

Ponadto uważamy, że należy dokonać jak najszybciej wdrożenia **Europejskiej Karty Naukowca** oraz **Kodeksu postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych**.

Przedstawiane poniżej propozycje szczegółowe dotyczą jedynie składu Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz warunków związanych z zatrudnianiem osób ze stopniem doktora.

Uważamy, że podstawą dla prawidłowego funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego jest autonomia i samorządność uczelni oraz demokratyzacja jej struktur. W naszym przekonaniu, na forum ogólnokrajowym, odnosi się to do roli Rady Głównej jaką odgrywa ona w systemie Szkolnictwa Wyższego i zagwarantowania reprezentowania w jej strukturze nauczycieli akademickich z wszystkimi stopniami i tytułami naukowymi, dlatego proponujemy:

Zmienić art.1 pkt 30 ustawy nowelizującej tak, aby zapis **Art. 46. ust.1 pkt 1** Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym został rozbity na dwa punkty w brzmieniu następującym:

Art. 46. 1. W skład Rady wchodzi:

- 1a) nauczyciele akademicki posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego wybrani przez środowisko spośród nauczycieli szkół reprezentowanych w Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich w liczbie 21,
- 1b) nauczyciele akademicki posiadających stopień naukowy doktora wybrani przez środowisko spośród nauczycieli szkół reprezentowanych w Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich w liczbie 6,

Uzasadnienie:

W propozycji rządowej brzmienie tego punktu nie zapewnia, że z godnie z Art. 45 ust. 1 Rada „będzie wybieralnym organem przedstawicielskim nauki i szkolnictwa wyższego”, gdyż nie gwarantuje obecności w Radzie przedstawicieli nauczycieli akademickich ze stopniem doktora, a ponadto proponowany w nowelizacji tryb ich wyboru przez Konferencje Rektorów pozbawia tę grupę nauczycieli wpływu na wybór swoich przedstawicieli do Rady.

W konsekwencji w składzie RGNiSW może zabraknąć przedstawicieli najliczniejszej grupy nauczycieli akademickich jaką są doktorzy. Klóci się to z powszechnie przyjętymi zasadami demokratycznej reprezentacji całego środowiska w ciałach przedstawicielskich. Będzie to wydarzenie bez precedensu, przekreślające wieloletni dorobek tej grupy nauczycieli akademickich i położy się cieniem na dalszym funkcjonowaniu nowej Rady.

Uważamy, że niewłaściwa jest też propozycja zmniejszenia w Radzie liczby osób, które powinny głównie zajmować się problematyką szkolnictwa wyższego, gdyż zakres zadań w tym obszarze jaki pozostał jest porównywalny z zadaniami dotychczasowej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego liczącej 33 osoby.

Ponadto wnosimy o:

1. **Wykreślenie Art.1 pkt 80 oraz pkt 83** nowelizacji likwidujących stanowisko docenta poprzez uchylene **art.110 ust. 4** i **art. 114 ust.8**.

Postulujemy pozostawienie dotychczasowego zapisu **Art.110 ust.4**, który stanowi, że „Statut uczelni może przewidywać możliwość zatrudniania pracowników na stanowisku docenta. Do pracowników tych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy dotyczące pracowników dydaktycznych zatrudnionych na stanowisku starszego wykładowcy, chyba że szczególny przepis ustawy stanowi inaczej”.

Uzasadnienie:

Uważamy, że możliwość objęcia stanowiska dydaktycznego docenta jest wartościową drogą rozwoju najlepszych nauczycieli akademickich koncentrujących się na pracy dydaktycznej i organizacyjnej, a jego likwidacja nie przyczyni się do podniesienia jakości kształcenia.

Jednocześnie zwracamy uwagę, że przepisy przejściowe i końcowe projektu nie zawierają żadnych rozwiązań dotyczących stosunków pracy nawiązanych na podstawie mianowania lub umowy o pracę na stanowisku docenta powstałych przed dniem wejścia w życie

proponowanej ustawy. Brak takiego przepisu może być interpretowany jako obligatoryjne rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem akademickim.

2. Wykreślenie Art.1 pkt 85 a)

Postulujemy pozostawienie dotychczasowego zapisu **Art.118 ust.1** który stanowi, że *„Nawiązanie stosunku pracy z nauczycielem akademickim następuje na podstawie mianowania albo umowy o pracę. Na podstawie mianowania zatrudnia się nauczyciela akademickiego tylko w pełnym wymiarze czasu pracy”*.

Uzasadnienie:

Projekt zmian w ustawie przewiduje zastąpienie mianowania umową o pracę jako formę podstawową nawiązywania stosunku pracy z nauczycielem akademickim, z wyjątkiem nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora. Oznacza to, że w zakresie stosunku pracy będą obowiązywać przepisy kodeksu pracy, pozwalające w szczególności na łatwe rozwiązywanie stosunku pracy przez pracodawcę, niekoniecznie z powodów merytorycznych. Stosunek pracy na podstawie mianowania jest bardziej chroniony prawnie, niż oparty na umowie, gdyż jego rozwiązanie może nastąpić tylko na podstawie powodów dokładnie wymienionych w ustawie i żadnych innych. Mianowanie chroni więc trwałość stosunku pracy nauczycieli akademickich i daje stabilność zawodową, niezbędną dla poświęcenia się pracy naukowo-dydaktycznej. Proponowana nowelizacja Ustawy w tym zakresie jest w istocie próbą wprowadzenia przez Rząd zmian, osłabiających społeczną pozycję i niezależność intelektualną środowiska naukowego.

Podkreślamy, że przepisy o okresowej ocenie nauczycieli akademickich pozwalają rozwiązać stosunek pracy z nauczycielem akademickim, który nie reprezentuje wystarczająco wysokiego poziomu naukowego i dydaktycznego.

3. Wykreślenie Art.1 pkt 88

Postulujemy pozostawienie dotychczasowego zapisu **Art. 120**, który stanowi: *„Okres zatrudnienia na stanowisku asystenta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora oraz okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora habilitowanego, a także warunki skracania i przedłużania oraz zawieszania tych okresów określa statut”*.

Uzasadnienie:

Wielokrotnie podkreślano, że w różnych dziedzinach nauki, ze względu na ich specyfikę, może być inny czas potrzebny do prowadzenia badań koniecznych do uzyskania habilitacji. Dotyczy to również nauk technicznych. Uważamy, że senat danej uczelni uchwalając jej statut może z zachowaniem autonomii danej uczelni właściwie określić ten czas.

Nagle wprowadzenie i rygorystyczne przestrzeganie proponowanego zapisu art. 120 także dla osób zatrudnionych przed wejściem w życie nowelizacji (**Art. 23** projektu), może w najbliższej przyszłości skutkować dramatyczną sytuacją kadrową wielu uczelni publicznych. Konieczność przerwania pracy naukowej może także dotknąć doktorów, którzy mają na ukończeniu badania i przygotowują rozprawę habilitacyjną.

4. **Zamianę treści Art. 1 pkt 92**

Proponujemy, zapis **Art. 127, ust. 2** Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w brzmieniu następującym:

„Stosunek pracy mianowanego nauczyciela akademickiego zatrudnionego w uczelni publicznej wygasa z końcem roku akademickiego, w którym ukończył on sześćdziesiąty piąty rok życia. Stosunek pracy mianowanego nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora, zatrudnionego na stanowisku profesora nadzwyczajnego lub zwyczajnego w uczelni publicznej, wygasa z końcem roku akademickiego, w którym ukończył on siedemdziesiąty rok życia.”

Uzasadnienie:

Rządowa propozycja regulacji wygaśnięcia stosunku pracy poprzez wiek emerytalny dla nauczycieli akademickich nieposiadających tytułu profesora **różnicuje prawa kobiet i mężczyzn** w kwestii obowiązkowego wygaśnięcia stosunku pracy z mocy ustawy. W konsekwencji tej propozycji stosunek pracy kobiet wygaśnie o pięć lat wcześniej niż w przypadku mężczyzn posiadających ten sam status zawodowy. Uważamy, że stanowione przepisy nie mogą godzić w konstytucyjne gwarancje równouprawnienia kobiet i mężczyzn. Wprowadzenie w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym postanowienia skutkującego wcześniejszym dla kobiet niż dla mężczyzn obowiązkowym wygaśnięciem stosunku pracy jest ograniczeniem szans zawodowych kobiet.

5. **Zmianę zapisu art. 22 (przepisy przejściowe i końcowe projektu),**

Proponujemy **Art. 22** nowelizacji w brzmieniu następującym:

„Osoba zatrudniona przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie mianowania pozostaje mianowana na swoim stanowisku.”

Uzasadnienie:

Proponowany zapis art. 22 utrzymuje dotychczasowe stosunki pracy na podstawie mianowania (Art.118 ust.1) tylko dla osób zatrudnionych na stanowisku profesora przed wejściem z życie proponowanej ustawy. Stosunki pracy na podstawie mianowania pozostałych nauczycieli akademickich stają się z chwilą wejścia w życie projektu ustawy stosunkiem pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony lub określony. Odbiera on prawa nabyte i jest niekonstytucyjny. Jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i z zasadą, że prawo nie działa wstecz oraz powoduje pogorszenie warunków zatrudnienia nauczycieli akademickich. Ewentualne utrzymanie proponowanych zapisów Art.118 ust.1 powinno dotyczyć jedynie osób zatrudnianych po jej wejściu w życie.

6. **Zmianę zapisów Art. 23 (przepisy przejściowe i końcowe projektu), tak aby zmienione przepisy Art. 120 dotyczyły wyłącznie osób zatrudnionych po jej wejściu w życie.**

Uzasadnienie:

Proponowany przez rząd zapis art. 23 nie tylko odbiera prawa nabyte i jest niekonstytucyjny, ale też prawdopodobnie doprowadzi po dwóch latach od wejścia w życie ustawy do dramatycznej sytuacji kadrowej uczelni publicznych. W krótkim, dwuletnim okresie

stosunkowo niewielu adiunktom uda się uzyskać stopień doktora habilitowanego. Stosunek pracy z mocy ustawy z kilkoma tysiącami doktorów zostanie rozwiązany. Niektórzy być może zostaną zatrudnieni na stanowiskach dydaktycznych i tym samym zwolnieni z prowadzenia pracy naukowej. Pozostali odejdą z uczelni i być może zasilą kadre uczelni niepublicznych. Czy na ich miejsce znajdą się młodzi następcy?

Nie rozstrzygnięta też jest sytuacja osób, którym po okresie dwuletniego przedłużenia zatrudnienia na stanowisku adiunkta pozostaną 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, czy obejmą ich przepisy o okresie ochronnym?

Musimy podkreślić, że proponowane radykałne zmiany są, naszym zdaniem, sprzeczne z deklaracją zawartą w UZASADNIENIU (druk sejmowy – 3391, akapit 2), że „*proponowane rozwiązania w sposób ewolucyjny modyfikujące prawne otoczenie funkcjonowania uczelni w Polsce, mają na celu doprowadzenie do tego, aby polskie szkolnictwo wyższe wraz z kadra akademicką osiągało coraz lepszą pozycję w świecie.*”

Podzielamy pogląd sformułowany w Uzasadnieniu nowelizacji, że „*priorytetem staje się podniesienie jakości studiów i efektywności systemu szkolnictwa wyższego*”.

Od dłuższego czasu trwa dyskusja nad Strategią rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do roku 2020, odpowiedni zespół ekspertów rozpoczął swą działalność. Uważamy, że przyjęcie proponowanych w ustawie tak szerokich i budzących kontrowersje zmian przed opracowaniem i przyjęciem tej strategii rodzi niebezpieczeństwo ustawowego stworzenia faktów dokonanych utrudniających prace nad strategią. Wydaje się oczywiste, że określenie jasnych celów i sposobów ich realizacji (w strategii) powinno poprzedzać istotne zmiany legislacyjne.

Jerzy Wyborski

Przewodniczący Forum

Wrocław, dnia 19 listopada 2010 r.